

наша слова

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 7 (1002) 16 ЛЮТАГА 2011 г.

21 лютага - Міжнародны дзень роднай мовы

Міжнародны дзень роднай мовы, міжнародны дзень матчынай мовы — адмысловы дзень абвешчаны на 30-й сесіі ЮНЕСКА па прапанове Бангладэш (1999). Мае на мэце заахвочванне лінгвістычнай разнастайнасці і шматмоўнай адукацыі, а таксама спрыянне ўсведамленню моўных і культурных традыцый, якія грунтуюцца на ўзаемаразуменні, талерантнасці і дыялогу. Дзень святкавання — 21 лютага быў абраны тады, што ў гэты дзень у 1952 загінулі пяць студэнтаў, якія змагаліся за наданне мове бенгала статусу дзяржаўнай у тагачасным Пакістане, усходняя частка якога пазней стала незалежнай дзяржавай Бангладэш.

21 ЛЮТАГА 2011 ГОДА (панядзелак)

З нагоды Міжнароднага дня роднай мовы ГА «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарбыны» і Літаратурны музей імя Максіма Багдановіча праводзяць 4-ю Усебеларускую дыктотуку ў зале музея.

Тэксты для дыктавак падрыхтаваны на аснове твораў Максіма Багдановіча, юбілей якога мы адзначаем сёлета.

Пачатак мерапрыемства а 18-й гадзіне.

Запрашоўца ўсе ахвотныя. Актыўны ўдзельнікі атрымаюць прызы.

Музей размешчаны ў Траецкім прадмесці: г. Менск, вул. М. Багдановіча, 7а.

Тыя, хто не патрапіць на дыктотуку ў Літаратурны музей імя Максіма Багдановіча, зможа напісаць яе **23 лютага 2011 года** (серада) ў сядзібе ТБМ (вул. Румянцава, 13).

Пачатак 18.00. Уваход вольны.

Дрымучая непісьменнасць падымаецца на дзяржаўны ўзровень

31 лютага 2011 ДАІ

Менска пачала выдаваць пра-
вы новага ўзору. *Новае пас-
ведчанне кіроўцы ўжо ўсёй сабой
пластыковую картку, дзе буд-
зе фота іх уладальніка, яго
аўтограф, дата і месца нара-
джэння кіроўцы і г.д. У афар-
мленні дакумента будуць вы-
карystоўвача англійская,
беларуская і руская мовы, - па-
ведамлялі інфармагенцты са
спасылкай на кіраўніцтва ДАІ.*

Аднак замест беларус-
кай мовы ў новым дакументе
з'явіўся характэрны мікс: «ДАІ
Мінгарыканкама» міліцэй-
скія чыноўнікі палічылі магчы-
мым назваць «ГАІ Мінгорі-
сполкома». Не лепш чытаеца
запіс «GAI Mingorispolkoma»!

Правы новага, міжна-
роднага ўзору патрэбны будуць кіроўцам для паездак за
мяжу з 29 сакавіка 2011 года,
калі ўступаюць у сілу папраўкі
да Канвенцыі аб дарожным
руху 1968 года. Уладальнікі
першай партыі новых дакумен-
таў наступныя 10 гадоў будуць кіраваць транспартнымі
сродкамі, выкарystоўваючы
пасведчанні кіроўцы з гэтым

ляпам. А фактычна такія па-
сведчанні несапраўды.

І ўзікае законнае пы-
танне - хто вінаваты? Першымі
трапляюць пад руку супра-
цоўнікі ДАІ. Але ці яны тут
галоўныя? Былі выдадзены
тысячы новых пасведчанняў, а
памылкі заўважылі некалькі
чалавек. Пісьменнасць грама-
дзян ніколік не вышэйшая за
пісьменнасць супрацоўнікаў
ДАІ. І нічога ў тым дзіўнага - іх
вучылі адны і тыя ж настаўнікі

ў адных і тых жа школах аднаго
і таго ж міністэрства адукацыі.

А тое, што ў наших школах
беларускай мове не вучаць, а
адвучаюць ад яе ёсць факт.
Невядома як будзе пры новым
міністры адукацыі, а так усё
ідзе да даго, што хутка і гроши
з памылкамі друкаваць буду-
ць, і медалі нашы “заслужа-
ны” настаўнікі за добрую
працу будуць атрымліваць на
трасяны.

Наши кар.

18-ы агульнапольскі фестываль “Беларуская песня - 2011”

83 гурты
выйшлі на сцену
Гарнізоннага дома культуры ў
Беластоку, дзе
прайшоў цэнтра-
льны адборачны тур 18-га агуль-
напольскага фес-
тывалю «Беларуская песня -
2011».

Як адзна-
чае старшыня
Беларускага гра-
мадска-куль-
турнага тавары-
ста, якое выступі-
ла арганізаторам

мерапрыемства, Ян Сычэўскі,
гэта сведчыць аб вялікай па-
пулярнасці беларускай песні ў
рэгіёне:

— Гэта вельмі цешыць,
тому што гэта галоўная праява
выражэння нашай нацыяналь-
най тоеснасці і прыналеж-
насці да беларускай нацыі.
Беларускі аматарскі рух, беларус-
кія аматарскія калектывы,
якія выконваюць беларускую
песнь, гэта з'яўляе даволі мабиль-
ная. Гэтыя сферы, мастацкія,

артыстычныя, яны ўвесе час
шушкаюць новых песен, выка-
наўчных форм, а таксама новых
арганізацыйных форм.

Журы ацэньвала выка-
наўцаў у трох катэгорыях: фаль-
клорная аўтэнтычная песня,
фальклорная апрацаваная пес-
ня і сучасная песня.

Ужо не ўяўляюць сабе
жыцця без песні ўдзельніцы
калектыву «Рэчанка» з Коз-
лікаў, які існуе амаль 17 гадоў:

— Нам здаецца, што ўсе

нашыя песні любімая. Калі
развучваєм песню, здаецца,
што цяжкая, але як вывучым,
то ўсё спяваем, бо гэта вельмі
добрая, вельмі прыгожая
песні.

Фінальны канцэрт агуль-
напольскага фестывалю

«Беларуская песня - 2011»
пройдзе ў наступныя выход-
ныя на сцене Беластоцкага
драматычнага тэатра імя Аляк-
сандра Венгеркі.

Яна Запольская.

Канверт, прысвечаны Ларысе Геніюш

Дзяржаўнае беларускае рэспубліканскае
унітарнае прадпрыемства паштовай сувязі
“Белпошта” выпусліла ў свет маркаваны
канверт, прысвечаны выдатнай беларускай
пашты Ларысе Геніюш. Выпуск канверта
прымеркаваны да 100-гадзін пашткі, юбілей які
дэмакратычнай грамадскасці адзначыла летас.

На канверце адлюстрраваны партрэт
пашткі і напісаны адна вершаваная строфа:

*Беларусь мая ясная, сіня казка,
Схіліся дрэвы над хатай ў журбе,
Як эса мне сёня нясказана цяжка
І хораша разам жыць для цябе...*

Канверт выдадзены з ініцыятывы ТБМ,
аформіў яго мастак Яўген Сіманенка. Наклад
выдання — 30 тысяч асобнікаў.

Арганізатор леташніх мерапрыемстваў,
звязаных са 100-годдзем Ларысы Геніюш, пісь-
меннік Mixась Скобла сказаў, што цяпер гэтыя
канверты ён пашле ўсім тым чыноўнікам, якія
перашкаджалі праводзіць юбілейную мерапры-
емствы ў Зэльве, тым, па загаду како здымалася
мемарыяльная шыльда пашткі з яе хаты ў Зэльве
і тым, хто перашкаджае сёння перайменаваць
вуліцу Савецкую ў вуліцу Ларысы Геніюш. Тым
больш, што даўно сабраны подпісы жыхароў
Савецкай вуліцы, а гэта больш палавіны, якія
жадаюць жыць на вуліцы Ларысы Геніюш. І
рэспубліканская тапанімічна камісія падтры-
мала гэту ідэю і не супраць, каб вуліца ў Зэльве
насіла імя слыннай пашткі Беларусі. Што
датычыць мемарыяльной шыльды, дык яна зна-
ходзіцца ў памяшканні Зэльвен-
скай міліцыі, і яе ў любы час
можна забраць, але з дазволу
чыноўнікаў Зэльвенскага рай-
выканкаму. Так сказаў жур-
налісту ў Зэльвенскім РАУС.

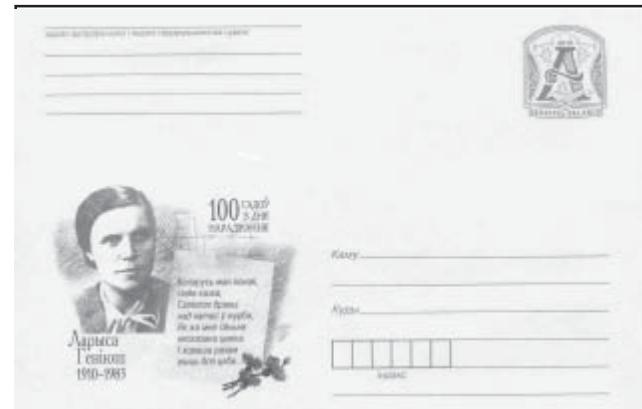
З выхаду канверта,
присвечанага Ларысе Геніюш,
вынікае, што ўсе справы па
ўшанаванні памяці вялікай дачкі
Беларусі нахабным чынам глу-
щацца на мясцовым, зэльвен-
скім, узроўні.

*Сяргей Чыгрын,
г. Слонім*

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

СЛОВА ПРА НАРБУТАЎ

Напрыканцы 2010 года у Гародні вышла кніга Ўладзіміра Руля з в. Нача Воранаўскага р-на "Пра Нарбутаў моўлю я слова". На кніжцы стаіць псеўданім Уладзімір РУНІШ, што абазначае - рэлізатар ушанавання Нарбутаў і Шукевіча. Наклад 500 асабнікаў, 154 стр.

У звароце да чытчика аўтар кажа:

"Паважаны Чытчак, герой маёй кнігі не шкадавалі ні сіл, ні часу, ні ўласных сродкаў, здаралася, рызыкавалі дабрабытам і самім жыццём у сваім ахвярным спужэнні Бацькаўшчыне, бо шчыра жадалі бачыць яе вольнай, заможнай, шчаслівай...."

Яны - неўміручы прыклад для ўсіх нас, узор патрыятызму ў яго сутнасці, а не фармальным прайяўленні!

Навошта ж нам шукаць станоўчых герояў у далёкіх ад нас мясцінах, калі побач жылі, тварылі, змагаліся такія Волаты духу, волі і розуму?!"

...На жаль, для абсолютнай большасці сягонняшніх насельнікаў Воранаўшчыны аказаліся б не пад сілу жыццёвых шляхі, якія выпалі на долю Нарбутаў і Шукевіча, хаця б таму, што надта ж ужо зміарнела ў маіх суайчынікаў патрыятычная складовая іх светапогляду і, наадварот, набралі моц дробна-мяшчанская карыслівия інтарэсы і амбіцы, уласнае "эга".

Разам з тым відавочна і іншаяе: калі б землякі маіх герояў з маленства добра ведалі б пра грунтоўныя навуковыя і іншыя ўнушальныя здабыткі Тэадора, Людвіка, Станіслава (Осцікаў)-Нарбутаў, Вандаліна Шукевіча, Пятра Ўрублеўскага, калі б яны адпаведна выхоўваліся ў школах і ў сем'ях, то адно намаганнімі пасляваенных пакаленняў Начыніны, а тым болей былога Радунскага і цяперашняга Воранаўскага раёнаў ужо даўно быў бы створаны арыгінальны і цікавы краязнаўчы асяродак, пазнаёміца з якім пажадалі б дзесяткі тысяч наведальнікаў з усіх Беларусі, з Літвы, з Польшчы і з іншых краін свету.

...Сёмы год запар я працу над вырашэннем вышэйзгаданай ідэі. Есць невялікія станоўчыя зрухі ў гэтай справе, але яшчэ не зроблена і сotая частка таго, што неабходна

Вышэй галаву, інсургент!

Прысвячаю Францішку (Осціку)-Нарбуту

Разбіты атрад твой ушчэнт.
Суседні - разбіты таксама:
Завершана грозная драма.
З жывых - ты адзін, інсургент.

Падвёў касінерскі метал
У час вырашальнага бою,
Каб вам непрыяцеля зброю,
Зусім быў бы іншым фінал!

Сябры нежывыя ляжаць,
А як жартавалі ўчора!
Але, хто ім слова даюць
Наважыцца сёння сказаць?

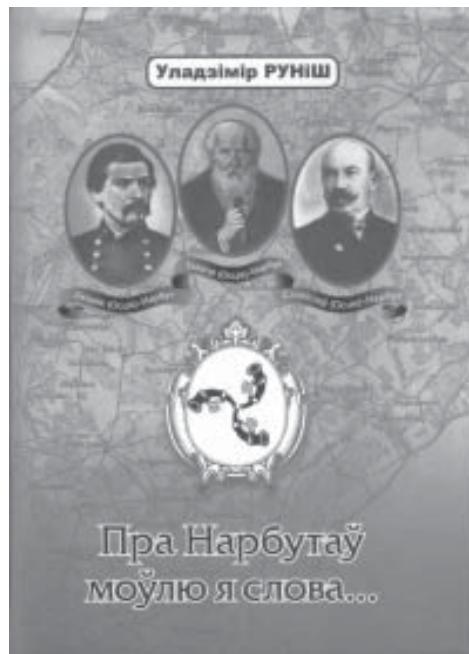
Герояў нязломлены дух
Сягнуў у святыя нябесы,
А іхня годныя лёссы
Ўпрыгожаць паўстанцкі гросбух.

І цяжка табе зразумець,
Чаму ты жывы - не забіты?
Душа моцным жалем спавіта,
Дзесь грае вайсковая медзь...

За вёрст, можа, дзесяць адсюль
Праціўнік святкуе ўдачу.
А тут вецер роспачна плача
Па ўсіх, хто загінуў ад куль.

Спіні перавязкаю кроў.
Спяшайся засведчыць матулям,
Падлеткам, дзяўчатам, дзядулам
Пра мужнасць і годнасць сяброву.

Хай праўда пра збройны ваш чын
Увойдзе ў кожную хату!
Хлусню ж з паніверкай зацятай
Павесь на асінавы тын.

зрабіць!..

...Думаеца, што слушным з'яўляеца меркаванне аб неабходнасці стварэння на іх малай радзіме гістарычна-мемарыяльнага асяродка, асноўным складовыム якога маглі бытэ:

1. Асобны будынак краязнаўчага музея, пабудаваны па арыгінальнаму праекту.
2. Капліца роду Шукевічаў каля в. Нача.
3. Магіла Тэадора (Осціка)-Нарбутаў каля Нацкага парфіяльнага касцёла.
4. Брацкая магіла Людвіка (Осціка)-Нарбутаў і 12-ці яго баевых сяброву в. Дубічай Варэнскага раёна Літвы.
5. Магілы жонкі "гісторыка Літвы" Хрысціны і сына Баляслава каля в. Шаўры.
6. Памятныя знакі на месцы былых сядзіб вучоных у в. Нача і в. Шаўры.

Агульнымі намаганнямі можна і трэба было бы вырашыць гэтую праблему..."

Але змест кнігі - гэта перш за ўсё паэтычны мініяцюры, прысвечаныя выбітным прадстаўнікам роду Нарбутаў і іншых гістарычным асобам Лідскага павету.

...Разбіты атрад твой ушчэнт,
Суседні - разбіты таксама.
Хоць поле ў чырвяні плямаў,
Вышэй галаву, інсургент!

Правадніца

Тэадора Манчуньская, з Нарбутаў (1839-1925)

Хмары з Балтыйскага мора
Хутка змываюць спяды
Тых, хто с тобой, Тэадора,
З Вільні спяша туды,

Дзе баявая кагорта
Бітвы за волю вядзе,
Дзе славу існую мёртвых
Вораг нашчэнт не звядзе.

"Стойце, сябры - правадніца
Ўладна махнула рукой, -
Трэба на трохі спыніцца,
Каб адпачыць талакой.

Вёрст яшчэ колькі - і будзе
Лес векавечны гушчыць;
Людвіка Нарбута людзі
Гурт наш павінны сустрэць.

Вам так шанцу! У братা
Добры паўстанцкі атрад,
Ружжаў і коней багата,
"сць наватара гармат.

Крочце смялей у змаганні!
Справе службыце, як след.
Можа, пашчасціц, і стане
Вольным наш Лідскі павет!"

"Правільна, мілай Тася! -
Словы гучыць у адказ, -
Гурт, як адзін падымайся!
Десь зачакаліся нас!"

РЫТМІЧНЫ ПРЫКАЗКІ

У артыкуле «Рыфмаваныя прыказкі», змешчаным у «Нашым слове» (26.10.2005) я пісаў, што амаль усе 1500 прыказак, найбольш ужывальных у сучасным беларускім мадленні і зафіксаваных у адпаведных тлумачальных слоўніках, маюць у сваім значэнні і афармленні не менш як адну якую-небудзь прымету мастацка-паэтычнага характару: образнасць, сюжэтны патэнцыял, каламбур, рыфму, рытм, гукапіс, сінтаксічны паралелізм і інш. Усё гэта, разам з ёмістым сэнсавым зместам прыказак, садзейнічае іх лёгкаму запамінанню і даўгавечнаму жыццю.

"сць нямала і такіх прыказак, высокая мастацкасць якіх дасягаеца адначасовай сукупнасцю некалькіх стылістычных прыёмаў. Возьмем, напрыклад, прыказку *Каму па каму, а каму два камы*. Яна гаворыцца, калі неаднолькава адносяцца да каго-небудзь або несправядліва дзеляць што-небудз. Скажам, у трагікамедыі Янкі Купалы «Тутэйшыя» чытаєм: [Гарошка:] *Польскія лаюць рускіх, рускія лаюць польскіх, а як прыйдзе што да чаго, каб нашага простага чалавека пакрыўдзіць, дык і польскі і рускі ў адну дудку граюць.* [Гануля:] *Ды яно ж гэтак, мой сваток, каму па каму, а нам, казаў той, вык два камы.*

Гэта прыказка, папершэ, вобразная, алегарычная; па-другое, каламбурнага кшталту (абыгрываючы амформы *каму* - ад займенніка *хто і каму* - ад назоўніка *ком*); да таго ж у ёй ёсць рыфма ў першай частцы, рытм (амфібрахій у 1-й частцы і анапест у 2-й), антытза, гукапіс, эфектыўная таўталагічнасць аднолькавага, аднакаранёвага і сугучнага слоў.

Далей гаворка пойдзе пра прыказкі, для якіх характэрна рытмічнасць.

У адных навуковых працах прыказку вызначаюць як "рытмічна арганізаваны выказ павучальнага характару". У іншых працах, напры-

лад, у падручніку для студэнтаў-філолагаў «Беларуская вусна-паэтычна творчасць» (2000, с. 396), наадварот, сцвярджаюць, што "приказак з дакладна вытыраным рытмікай мала", што большасць прыказак «не мае вершаванай рытмікі», але ёсць прыказкі, у якіх «выхарыстыны двухскладовыя стопы - ямб, харэй, а часам і трохскладовыя - анапест, дактыль, амфібрахій». Ісціна ж, як гаворыцца, пазнаеца ў параўнанні, у tym ліку прапаўленіяў, колькасці націскіх складоў. Так, у прыведзенай вышэй прыказцы *Колькі вака ні кармі, а ён у лес глядзіцъ* у адбізваючых частках аднолькавая колькасць націскіх складоў і неаднолькавая - націскі націскіх складоў.

Разнабой у выкарыстанных вершаваных памераў назіраецца ў 22 неадначленных прыказках са 150 рытмічных (без уліку рыфмавана-рытмічных), напрыклад: *Бі сароку, бі варону, даб'ешся да белага лебедзя* (харэй - харэй - амфібрахій); *Бог не без літасці, казак не без шчасця* (дактыль - амфібрахій); *Воўк сабакі не баіца, але звязі не любіць* (харэй - анапест); *I рад бы ў раі, ды грахі не пускаюць* (ямб - анапест); *Не было ні граша, а раптам алтын* (анапест - амфібрахій).

Часам сцвярджаеца, што «у прыказках пануюць харэйчыны (двохстопныя), анапестычныя і дактылічныя (трохстопныя) памеры» (Кравцов Н.И., Лазутин С.Г. *Руское народное творчество*. - М., 1983, с. 76). Але гэта не зусім слушна. Вось колькасць паказчыкі вершаваных памераў у 128 рытмічных прыказках: ямб - 48 (напрыклад: *З-за блок не кінеш камуха; Пажар агнём не тушаць*); харэй - 45 (*Што пасееш, тое і пажнеш; Шэпты хату зводзяцъ*); дактыль - 13 (*З бродлівай кошы з хвост уцинаюць; Конская матка не здохла*); амфібрахій - 11 (*Захочаши павесіца, то знойдзевяроўку; Капейка рубель беражэ*); анапест - 11 (*Галавою сіяні не праб'еш; Заракалася кошка мышай не есці*).

Зразумела, нельга лічыць, што хтосьці пры стварэнні той ці іншай рытмічнай прыказкі задумваўся, які ў ёй вершаваны памер. Прывказкі, як слушна пісаў К. Крапіва, «у пераважнай сваёй большасці, калі не ўсе, утварыліся інтуітыўна». *Іван ЛЕПЕШАЎ*

Абруслі нашы "раёнкі"...

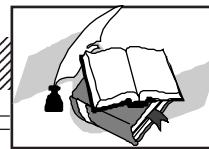
Сення мусіць ужо не адшукаеш раённую газету, якая б цалкам на ўсіх старажытніцах, як у 60-80-я гады мінулага стагоддзя, была беларускамоўнай. Працэнт 50-75 іх плошчы запаўняюцца артыкуламі на рускай мове. А калі друкуюць літаратурныя старажытніцы, то вершы паэтычныя, пачаткоўцаў працэнтаў на 95 рускамоўнія. Іншы раз думаеш: перед тым, як сесцыі за стол і нешта рыфмаваць, пачыталі б Якуба Коласа ці Янку Купалу, Рыгора Барадуліна ці Генадзя Бураўкіна, Ніну Мацяш ці Ёўгенію Янішчыц — можа б варухнулася нешта сваё, нацыянальнае, народнае, блізкае сэрцу.

Некі праглядваў падшыўкі трох раённых газет за апошнія два месцы і здзіўляўся, як маштабна ўкараняеца на іх старажытніцах расейская мова. Цяпер пра гэта не

успамінаюць, у газеты прыйшло новае пакаленне журнالістаў, многія з якіх па-за межамі рэдакцыі па-беларуску не размаўляюць, што здзіўляе, яны часта кладуць на стол рэдактара свае рускамоўнія артыкулы і іх ніхто не дакарает. Трымаючыся гэтай завядзэнкі, ужо і пазаштатныя сельскія аўтары, калгаснікі, рабочыя дасылаюць свае лісты на рускай мове, а яшчэ - і віншаванні родным з нагоды дня нараджэння, і песні замаўляюць для друку па-руску.

Калі так пойдуть справы і далей, калі не будуць прынятыя рашучыя заходы па выратаванні беларускай мовы ад вымірання, то ў раённых газетах застануцца ў лепшым выпадку беларускамоўнімі толькі іх назвы.

М. Кутнявецкі, г. Слуцк.

Што будзе з беларускай кнігай?

Напрыканцы 2010 года старшыня ТБМ Алег Трусаў звярнуўся да міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь А.В. Пралякоўскага з лістом, у якім у прыватнасці сказана наступнае:

“Прашу звярнуць увагу на кніжны рынак нашай краіны і ў першую чаргу на яго беларускамоўны сегмент, які фармуецца пераважна выдавецтвам Беларусі. У апошні час якасць беларускамоўных выданняў непараўнальная ўзрасла і пачала адпавядаць лепшым сусветным узорам, што выклікае глыбокое задавальненне. Але разам з тым узімка новая проблема – якасная беларуская кніга стала недаступнай для чытача па цане. Цэны ў 60 - 80 тысяч, а за некаторыя да 200 000 рублёў – гэта не тыя цэны, якія можа дазволіць сабе сярдзін беларус пры сённяшніх зарплатах. Мы ведаєм, што частка выданняў выходзіць пры дзяржаўнай падтрымцы (датацыі), але і пры гэтай падтрымцы цэны на энцыклапедычныя, мастацкія, навуковыя выданні застаюцца недаступнымі.

Са свайго боку мы бачым наступнія шляхі паляпшэння сітуацыі:

1. Фармаванне маштабных дзяржаўных замоваў на большасць беларускамоўных выданняў, у тым ліку для раённых і сельскіх бібліятэк, што дазволіць рэзка павялічыць наклад выданняў, а, значыць, знізіць кошт кожнага асобніка.

2. Выданне сацыяльных варыянтаў кожнага выдання (на таннай паперы, у адзін колер, у мяккай вокладцы), каб цана была ў 3-5 разоў меншай за цану асноўнага варыянту.

3. Абавязаць усе выдавецтвы ў месячны (трохмесячны) тэрмін пасля выходу папяровага выдання прадстаўляць у Кніжную палату электронны варыяント кожнай кнігі з наступным яго выстаўленнем (у рэжыме pdf або любым іншым) на сайце Кніжной палаты або Нацыянальнай бібліятэцы.

Просім паведаміць, як бачыць гэту проблему Міністэрства і якія заходы мяркую рабіць для павелічэння даступнасці беларускай кнігі.”

Быў атрыманы адказ.

**МИНІСТЭРСТВА ІНФАРМАЦЫИ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

Проспект Пераможца, 11,
220004, г. Минск

тэл. (017) 203 92 31, факс (017) 203 34 35

**МИНІСТЕРСТВО ІНФОРМАЦІІ
РЕСПУБЛІКИ БЕЛАРУСЬ**

Проспект Победителей, 11,
220004, г. Минск

тэл. (017) 203 92 31, факс (017) 203 34 35

Старшыні
ГА “Таварыства беларускай мовы
імя Францішка Скарыны”
Трусаў А.А.

Аб звароце

Паважаны Алег Анатольевіч !

Міністэрства інфармацыі ўважліва разгледзела Ваш ліст с прапановамі адносна паляпшэння сітуацыі з выпускам беларускамоўных выданняў у частцы зніжэння іх цаны і паведамляе наступнае.

Узнятася Вам пытанне, безумоўна, актуальнае. Аднак відавочна, што змены ў цане кніг у бок яе павелічэння - тэндэнцыя агульная, як для беларускага, так і замежнага, у прыватнасці расійскага рынку. Кнігі расійскіх выдавецтваў, нават выпушчаныя тыражам у дзесяці тысяч асобнікаў і звыш таго, таксама растуць у цане. При гэтым Вам, пэўна, вядомы той факт, што выпуск беларускамоўных выданняў у сваё большасці ажыццяўляецца пры бюджетным субсідіраванні, што дазваляе зменышыць іх адпускную цану ў сярэднім на 50 %. Нескладана ўяўіць, колькі б каштаваў той ці іншы асобнік пры адсутнасці такай дзяржаўнай дапамогі.

А зараз аб тым, што тычыцца, як Вы пішаце, фарміравання “маштабных дзяржаўных замоваў на большасць беларускамоўных выданняў для раённых і сельскіх бібліятэк” з мэтай павелічэння тыражу выданняў і змяншэння іх цаны. У дадзеным напрамку міністэрства цесна супрацоўнічае з Міністэрствам культуры. Фарміраванне планаў выпуску літаратуры дзяржаўных выдавецтваў з выяўленнем тыражу кніг адбываецца на падставе як заказуў кніжнага гандлю, так і ў абавязковым парадку публічных бібліятэк. Але реальная карыціна па закупцы ўстановамі культуры кніг апошнім часам несуцяшальная. Напрыклад, у 2008 годзе бібліятэкамі набылі для сваіх фондаў кніг выдавецтва “Мастацкая літаратура”, якія ў асноўным выходзяць на беларускай мове, 80,2 тыс. экз. на суму 839,8 млн. руб., ў 2009 - 30,3 тыс. экз. на суму 327,3 млн. руб., а за 9 месяцаў 2010 года - 25,9 тыс. экз. на суму 368,8 млн. руб. Адна з прычын такога змяншэння закупкі бібліятэкамі літаратуры - адсутнасць грашовых сродкаў, якія выдзяляюцца на гэтыя мэты.

Ажыццяўленне выпуску прапанаваных Вамі “сацыяльных варыянтаў” кожнага выдання (на таннай паперы, у адзін колер, у мяккай вокладцы) ў дадатак да асноўнага не ўяўляеца мэтазгодным. Галоўная праблема высокай цаны кніг - той жа невялікі тыраж і выдаткі, звязаныя з аўтарскім узнагароджаннем і рэдакцыйна-выдавецкай падрыхтоўкай. Больш таго, выпуск таких версій ў дачыненні да дзіцячай і вучэбнай літаратуры не адпавядае існуючым санітарным нормам і патрабаванням, якія прад'яўляюцца да дадзеных выданняў. Зразумела, што такая практика таксама не можа распаўсюджвацца на энцыклапедычныя і іншыя ўніверсальныя выданні. При гэтым трэба адзначыць, што адпускная цана выпушкемых выдавецтвам “Мастацкая літаратура” на таннай паперы і ў мяккай вокладцы кніг з серыі “Школьная бібліятэка”, дзе друкуюцца творы класічнай і сучаснай мастацкай літаратуры, зняжваецца ўсяго на 3-5 працэнтаў.

Ваш клопат аб размяшчэнні ў сетцы Інтэрнэт pdf-копіі кніг на беларускай мове закранае дастаткова складаныя пытанні прававога рэгулявання стварэння і функцыянеравання электронных бібліятэк. У адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь электронныя публікацыі з'яўляюцца аб'ектамі аўтарскага права. Іх выкарыстанне без узгаднення з праваўладальнікам (аўтарам, нашчадкам, выдаўцем і г.д.), а таксама без выплаты аўтарскага ўзнагароджання супяречыць заканадаўству аб інтэлектуальнай уласнасці і аўтарскім праве.

З павагай,
Намеснік Міністра

І.М. Лапцёнак.

Шаноўнае спадарства!

Запрашаем прыняць удзел у IV Агульнанацыянальнай дыктоўцы
да Міжнароднага дня роднай мовы

19 лютага 2011 года (субота), 12.00, г. Бярозаўка, Лідскага р-на -
читальня зала Бярозаўскай гарадской бібліятэki.

20 лютага 2011 года (нядзеля), 10.30, г. Ліда - чытальня зала Лідскай
цэнтральнай раённай бібліятэki імя Янкі Купалы.

Пасля атрымання адказу ад Міністэрства інфармацыі старшыня ТБМ звярнуўся да міністра культуры з просьбай прайсніць сітуацыю. Быў атрыманы адказ.

**МИНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

Проспект Пераможца, 11, 220004, г. Минск

Тэлефон (017) 203 75 74

Факс (017) 203 90 45

e-mail: ministerstvo@kultura.by

25.01.2011 № 06-11/338/H
На № 3 дз. 06.01.2011

**МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ**

Проспект Победителей, 11, 220004, г. Минск

Тэлефон (017) 203 75 74

Факс (017) 203 90 45

e-mail: ministerstvo@kultura.by

Старшыні
ГА “ТБМ імя Ф.Скарыны”
Трусаў А.А.

Паважаны Алег Анатольевіч!

Міністэрства культуры разгледзела Ваш зварот і яшчэ раз падкрэслівае, што фарміраванне інфармацыйных рэсурсаў бібліятэк для найбольш поўнага і якаснага задавальнення інфармацыйных запатрабаванняў насельніцтва з'яўляеца адным з прыярытэтных накірункаў бібліятэчнай палітыкі дзяржавы.

Сёння ў адпаведнасці з даручэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (ад 23 лютага 2007 года № 10/48 П 269) на камплектаванне кніжных фондаў публічных бібліятэк сістэмы Міністэрства культуры накіроўваеца не менш 15 % сродкаў ад сумы бюджэтнага фінансавання, якое вылучаецца на ўтрыманне гэтых устаноў. Прыняце гэтага дакумента з'явілася пераломнім момантам у рашэнні праблем папаўнення бібліятэчных фондаў новымі паступленнямі, асабліва прадукцыяй беларускіх дзяржаўных выдавецтваў.

Па выніках 2010 года ў сярэднім па рэспубліцы на камплектаванне фондаў публічных бібліятэк з сумы бягучага бюджетнага фінансавання выдзелена 16,7 %, у тым ліку ў Брестскай вобласці - 16,0 %; Віцебскай - 15,1 %; Гомельскай вобласці - 21,0 %; Гродзенскай - 14,2 %; Мінскай - 16,2 %; Магілёўскай - 19,0 %; г. Мінск - 15,1 %.

Праблемы фінансавання камплектавання бібліятэчных фондаў і забеспечэння бібліятэк сацыяльна значымі выданнямі таксама сёня вырашаюцца на дзяржаўным узроўні. Даручэнне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 верасня 2005 г. № 10/111 - 422 П 2268 па паляпшэнні камплектавання бібліятэк сацыяльна значайнай літаратурай з'явілася асновай для актыўнай сумеснай дзеянасці публічных бібліятэк і дзяржаўных выдавецтваў ў пошуках найболыш эффектуўных шляхоў фарміравання інфармацыйных рэсурсаў.

Колькасць новых паступленняў дакументаў за пяцігодку павялічылася на 16 %. З году ў год павялічваецца колькасць сацыяльна значайнай літаратуры, што набываюць бібліятэкі. Так, у бягучым годзе бібліятэкамі было закуплена 112 625 экз. сацыяльна значымых выданняў на суму 1853 880,1 тыс. рублёў (у 2009 г. - 97 805 экз. на суму 1 446 200,0 тыс. рублёў), што складае 116 % ад узроўню 2006 года.

У выдавецтве “Мастацкая літаратура” публічныя бібліятэкі ў 2010 годзе набылі 47 347 экз. сацыяльна значымых выданняў на суму 625 833,0 тыс. рублёў.

На бягучы год публічным бібліятекам ставіцца задача забеспечэння фондаў шляхам павелічэння новых паступленняў, якія адпавядаюць міжнародным стандартам па бібліятэчнай справе.

Накіраваны пісьмы старшыням аблвыканкамамі аб неабходнасці прыняція мер па выкананні даручэння Кіраўніка дзяржавы. На выніковай калегіі Міністэрства культуры (люты 2011 г.) сярод іншых будзе разглядацца пытанне выканання нарматыва камплектавання бібліятэчных фондаў.

З павагай,

Намеснік Міністра

Т.І. Стружэцкі.

З адказаў відо, што бібліятэкі камплектаваліся, камплектуюцца і будуть камплектавацца, але таксама відо, што таных кніг чакаць не выпадае. Прайшоўшая ў Менску XVIII кніжная выстаўва паказвае тэндэнцыю, прынамсі з беларускага боку, да бацькі шыкарных кніг. Відавочна, што чатырохмоўнае “Дзікае паляванне...” каціце не мала. Кнігі становяцца творамі мастацтва. А галоўнае ў іх усё-такі інфармацыя. І калі міністэрства інфармацыі бачыць масу праблем з pdf версіямі, то ніякіх праблем няма з “рыдэрбукамі” - электроннымі кнігамі. Гэта тое ж выданне, толькі без паперы, без паліграфіі. Відавочна, што гэтыя кнігі будуть намнога танейшымі. Іх можна так жа

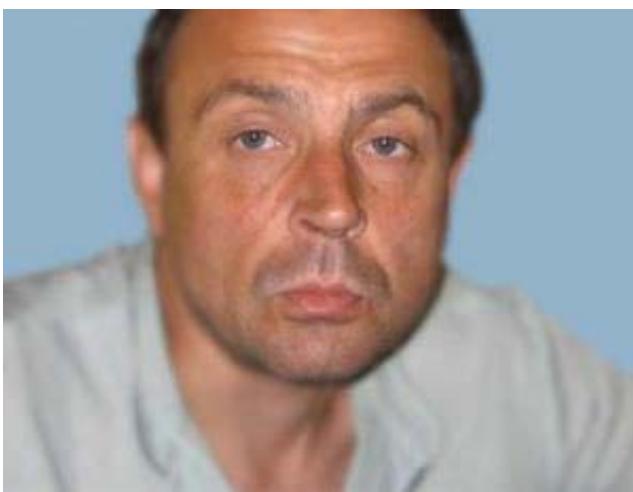
прадаваць, і наклады тут будуть непараўнальная большы. Равесці на электронныя планшэты заміж папяровых падручнікаў.

СЯДЗІБА ТБМ ЗАПРАШАЕ
25 лютага 2011 г.(пятніца)
АДБУДЗЕЦЦА СУСТРЭЧА
з доктарам філалагічных навук В.П. Лемцюговай
НА ТЭМУ: “Захаваем нашы назвы”
ПАЧАТАК У 18.00, УВАХОД ВОЛНЫ. АДРАС: вул. Румянцева 13

Калі гэта скончыцца, мы

Памяці сябра і аднадумца

*Хлусілі мне,
што Я –
Толькі гіна.
Але не!
На даоні Крышны
Я – пяро паўліна.
Янка Збажына.*

Малады нябожчык толькі ўпрыгожвае смерць. Гэтая эпітафія належыць баранавіцкаму пасту Яну Савіцкаму (літ. псеўданім Ян Збажына). Тады, калі паэт пісаў гэтыя сдовы, то не ведаў, безумоўна, што напісаў пра сябе. 10 лютага 2011 года выбітны баранавіцкі паэт Ян Савіцкі памёр пасля цяжкай хваробы ў Берасцейскім шпіталі.

Нарадзіўся Янка 31 сакавіка 1964 года ў Баранавічах. У 1993 годзе скончыў Гарадзенскі дзяржаўны юніверсітэт імя Янкі Купалы, дзе яго студэнты і выкладчыкі за прыхільнасць да беларускасці ласкова называлі “шаноўны”. “н адзін з актыўных удзельнікаў беларускага руху 1990-х. Пачынальнік склаўцкага руху ў Баранавічах і Беларусі. Удзельнічала ў заснаванні баранавіцкай філії БАЖ, сябра АГП.

Па адукацыі Ян Савіцкі быў гісторыкам, па жыцці – філософам, а па прызванні стаў

*Віктар Сырыца, старшыня
Баранавіцкай Рады ТБМ.*

Каляндарык, прысвечаны
Алегу Лойку

Сёлета 1 траўня спаўніеца 80 гадоў з дня нараджэння доктара філалагічных навук, прафесара, члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі наукаў Беларусі, паэта, празіка, перекладчыка, літаратуразнаўца Алега Лойкі (1931-2008).

Рэдакцыя «Газеты Слонімскай» выпусціла каляндарык да юбілею свайго земляка. Наклад 1000 асобнікаў.

С. Чыгрын.

*Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.*

*Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.*

*Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даліна.*

*Адрас для паштовых адправлений:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.*

E-mail: naszaslowa@tut.by

І ўзялі яго птахі за акіяны

Алесь Салавей “Творы: паэзія, проза, лісты” (серыя “Галасы Айчыны”, Мн., 2010, “Лімарыус”, стр. 1-560).

Яшчэ ў 1992 годзе менскае выдавецтва “Мастацкая літаратура” выпусціла ў свет салідны том “Туга па Радзіме (Паэзія беларускай эміграцыі)”, які стаў у той час сапраўдным бэстсэлерам на книжным рынке. І хоць аматары літаратуры ўпершыню знайшли там імёны (і творы) насамрэч вялікіх паэтаў (Наталля Арсеніева, Алесь Салавей, Рыгор Крушина, Масей Сяднёў ды інш.), але з цягам часу заўсёднікі літаратурных імпрэзаў пачалі паговорваць, ці не нашпігавалі тады складальнікі нейкага ідэалагічнага бацвіння ў той фаліянт. Я таксама мімаволі прыгадваў з тae нагоды нават жартотуную назву аднаго з украінскіх рок-альбомаў таго часу – “Найгірші пісні”. Дый неаднайчы перавыдаваны ў нас славуты пісьменнік Кастусь Акула ў сваім інтэрвію часопісу “Дзеяслоў” (№3, 2006) наракаў на нашыя надакуціўнікі стэрэатыпы, праз якія тут вечна спрабуюць стварыць тужківы настрой ўсёй эмігранцкай літаратуры, хоць многія там не тужаць, а пашыраюць веру ў светлу будучыню.

Адкрывальнікам той аптымістычнай плыні ў нашай сусветнай паэзіі стаў для мяне вядомы даследчык Міхась Скобла, літаратуразнаўчае эсэ якога “Палоннік бога Апалона” адкрыла спірша сапраўднага генія Рыгора Крушины: я паверыў яму, купіў сабе книгу “Кантата самотных” (Мн., 2007) і аліхтарэй. Бадай, такога майстэрства формы і зместу, таю чысціні думкі, дасканаласці формы і ўзвышанаасці пачуцця не знойдзеш ні ў Аляксандра Пушкіна, ні нават у Джорджа Байрана. Вырашыў пільней прыглядзіца да Скоблавых улюблёнцаў. І вось...

Розныя шляхі вядуць нас да пзўных кніг. Летася я паехаў у Зэльву на свята 100-годдзя Ларысы Геніош проста каб купіць новы (падрыхтаваны акурат М. Скоблам) двухтомнік паэкткі. І рады, што купіў адразу, бо праз месяц увесь тыраж быў скончаны. Але я прагледзэў тады яшчэ аднаго абраника Скоблы – падрыхтаваны ім для той жа серыі “Галасы Айчыны” маўгутны збор твораў Алесь Салаўя, беларускага генія рыфмы з Аўстраліі, вывернутага стэрэатыпамі акурат той самай “Туті па Радзіме”. Балазе,

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:
Юрась Бабіч, Вольга Іпатава,
Юрась Каласоўскі, Ірына Марачкіна,
Леакадзія Мілаш, Алесь Петрашкевіч,
Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль,
Станіслав Суднік, Павел Сцяцко,
Алег Трусаў.

ачомаўся ў Менску, бо масоўка ў нас таксама не надга абазнаная, і мне хапіла. Дык вось спяшаюся падзяліцца ўражаннямі пасля прачытання: праста кажучы, нават серыял “Багатыя таксама плачуць” не выбіваў з майго вока такую слязу, як Салавей. І сам лёс ягоны, і змест твораў, і літаратурнае майстэрства.

Кажу ўсё гэта нягледзячы на здавальную для многіх парадаксальнасць падыходаў аўтара да асэнсавання жыцця. А мо гэта мы парадаксальныя, калі верым, напрыклад, што дзень 9 траўня 1945 года ўсім прынёс адноўкае ў часе? Не ўсім хача б таму, што народ беларускі ўжо назаўсёды мусіў забыцца пра Вільню, Смоленск, Беласток, хоць заплаціў за перамогу нямала (мы ж памятаем: “каждый четвёртый из белорусов пал на войне”). Мы яшчэ і сёння не да канца разабраўся ўсіх гэтых нюансах, а вось Алесь Салавей ужо ў паэме “Домік у Менску” (1945) піша:

*Вясна праводзіла ў шляхі,
Дзяліла смутак развітания,
Над ёй глуміліся штыхі,
– Зняслаўцы ўнага світания,
I прэч, губляючы сяброў,
Спяшалі заходу вандалы,
I зноўку неслі здзек і кроў
Сыны усходнія навалы.*

Салавей заўжды быў далёкі ад палітыкі ў сваіх вершах, а душу сваю, глыбока пакрыўданую сталінскім бясправ’ем (калі бацьку ў 1937-м закатавалі ў менскай турме, маці выслалі ў Сібір на смерць, а дзед з гора павесіўся, пакінуўшы на старэйшага 15-гадовага хлопца клопаты аб пахаванні) лячыў бязмернай любоўю да Радзімі і марай пра ўльнасць.

*To скарб я п'ю
дабродзейкі-зямлі,
Дзе нівы, і сады, і рэкі –
і ўсё жывое...*

*Mae тут прадзеды
і бацькі жылі,
Мне ўсё тут блізкае*

*i ўсё тут дарагое, –
піша ён у адным з сваіх*

першых вершаў 1938 года. Юны талент запрыкметіла нават савецкая “вольная” прэса, але часопіс “Полымя рэвалюцыі” ў №10 за той жа год друкуне гэты верш з іншым фіналам:

*To скорб я п'ю радзімае зямлі,
Дзе нівы, рэкі і сады –
усё жывое...*

*Як добра жыць,
дзе краскі расцвілі,
Дзе Сталін напісаў*

Закон сваёй рукою.

Вось так ствараліся

сервілістычныя ілюзіі савецкай літаратуры, якія, памятаце, нават вялікага Купалу давялі да харакіры. А асірочаны юнак Альфрэд Радзюк, які потым возьмее літаратурны псеўданім Алесь Салавей, нібыт і нічым не мог адказаць на такую знявагу аўтарскай думкі, пачуцця? Але ён адказаў пазней, калі то ў Латвіі, то ў Аўстраліі, то ў ЗША пачалі выходзіць ягоны магутныя паэтычныя

кнігі “Мае песні”, “Сіла гневу”, “Вянкі”, “Нятускная краса”. А ён жа насамрэч піянер такіх складаных жанраў у нашай паэзіі, як вяночкі санетаў, рандо, тэрцыны.

Пісаў Алесь Салавей і прозу, якая таксама мае свае адметныя, непаўторныя рысы, але многія назвы твораў пакуль толькі згадваюцца ў эпістолярнай спадчыне, у часопісных зацемках, а тэксты яшчэ знойдзены не ўсе. І ўсё ж калі ў Беларусі будзе свой Галівуд, найлепшы сюжэт для нашых “Знесенных ветрам” дасць акурат ліставанне Алесь Салаўя.

А гэта ж не проста абмеркаванне пэўных арганізацыйных пытанняў з рэдактарамі газет і часопісаў, а шчырыя сяброўскія гутаркі з выдатнымі і шырокага вядомымі людзьмі, сярод якіх і знакаміты крытык Антон Адамовіч, і згаданы тут унікальны паэт эратычнага гарту Рыгор Крушина, і даследчык-элініст Ян Пятроўскі, і празік-публіцыст Юрка Віцбіч, і гісторык Язэп Найдзюк, і, нарэшце, наша вялікая паэтычная постаць Ларыса Геніош.

Дарэчы, акурат падразніцаў заўчаснай смерці Алесь Салаўя распавядае ў сваім лісце да Геніоша з Мельбурна ў Зэльву ўдава паэта Зінаіда Каднік, якая пакінула і шмат іншых каштоўных запісаў пра гуртаванне беларускай дыяспары ў Аўстраліі, пра нюансы жыцця ўладкавання там, ажно да заробку і коштавання зямлю, на будаўніцтва дома.

Тонкія нюансы асабістых рысаў характару разгортвае шчыраванне Алесь Салаўя з сябрамі, з якімі ён часам дзеліцца нават найбольш глыбокім адчаем у хвіліне расчаравання: “Праходны двор паміж Масквой і Варшаваю гэткім і застанецца, – піша ён паэту Масею Сяднёў пра сваё

адчуванне пакінутай Бацькавішчыны. – Будуць унукі майго брата казаць “хорошо” заміж “добра” ды таптаць сцежкі-дарожкі ў неабдымных Сібірах, ну а мае ўнукі будуць казаць “all right” ды пот праліваць у джунглях аўстралійскіх. “Каяка разница, не ўсё ли равно?”...”

Трагічная ноткі часам змяняюца трагікамі, калі паэт распавядае пра нюансы эміграцыйных бадзянняў: “Нядайна ў консула ЗША праходзіў камісію на выезд з Аўстраліі нейкі малады доктар філасофіі. Консул спытаўся, што той можа рабіць па-за сваім фахам, і доктар адказаў: “Магу быць шафёрам”. “Шафёраў мы не патрабуем”, – зазначыў консул. “Магу быць электраманцерам”. Консул яшчэ больш скрываўся на гэта, а калі пачаў “Я аматар боксу, магу быць баксёрам”, чыноўнік узрадавана паставіў *дабро* на дакументах доктара філасофіі з словамі: “Мы патрабуем таіх людзей”...”

Трагедыя, трагікамедыя, заўчастная смерць у 56 гадоў, а ці ж дачакаемся хэліэнду для беларускага Галівуда ў біографіі Алесь Салаўя? Дачакаемся! Но як у жыцці паэта – найважнішая творы, гэта і ў жыцці звычайнага абывацеля – нашчадкі. Творы Алесь Салаўя выходитзілі ў пісьмовых і аудыёвыдавецтвах Мюнхена, Рыгі, Сіднэя, Мельбурна, Нью-Ёрка, Менска, да рыфмаў ягоных прыслухаўваліся кампазітары, а ў Аўстраліі ён дачакаўся не толькі ўласнага аўто і свайго дома на беразе акіяна (прыгадаем радкі “Вязмеце, птахі, і мяне з сабой за акіяны...”), але і ажно траіх дзяцей (двух сыноў і дачку) ды ўнuka. “и пражыў кароткае, але надзвычай пленнае жыццё.

*Вітаут
МАРТЫНЕНКА.*

*Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі*

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 14.02.2011 г. у 10.00. Замова № 232.

Аб'ём 1 друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2130 руб., 3 мес.- 6390 руб.

Кошт у розніце: па дамоўленасці.

